

Ing. Ludovít Molčan - 70-ročný

Dňa 6.12.2001 sa dožil významného životného jubilea dlhoročný pracovník potravinárskej kontroly a výskumu, náš kolega a priateľ Ing. Ludovít Molčan. Jeho odborná cesta po skončení štúdia na Chemickotechnologickej fakulte SVŠT začala vo Výskumnom ústave agrochemickej technológie, odkiaľ po krátkom pôsobení prešiel pracovať do oblasti kontroly na SKÚPP (Skúšobný a kontrolný ústav potravinárskeho priemyslu) premenovaný neskôr na ŠIA (Štátna inšpekcia akosti potravinárskych výrobkov).

Od roku 1964 bol zamestnaný vo VÚ LIKO a od roku 1985 vo Výskumnom ústave potravinárskom. Jubilant svoje výskumné zameranie orientoval okrem krátkeho obdobia, kedy odborne pôsobil pri sprevádzkovaní novej technológie výroby kyseliny citrónovej v Leopoldove na problematiku mimoriadne závažnú pre potravinársky priemysel, na oblasť vodného hospodárstva. Svoje skúsenosti využil nielen pri budovaní overovacej prevádzky na spracovanie odpadových vôd z potravinárskych výrob, ale aj pri realizácii viacerých výstupov z tejto oblasti do praxe. V ostatných rokoch pred ukončením jeho aktívneho výskumníckeho života sme zúročili jeho bohaté skúsenosti v podmienkach Výskumného ústavu potravinárskeho pri zabezpečovaní plánu výskumu a koordinácii výskumných úloh s celoslovenskou pôsobnosťou.

Nášmu jubilantovi sa aj touto cestou chceme poďakovať za jeho prácu, ktorú vykonal pre potravinársky výskum a priemysel a na zaslúženom dôchodku mu popriať do ďalších rokov pevné zdravie, veľa šťastia v kruhu rodiny a zachovanie si toho pre neho typického mladíckeho elánu a neodmysliteľného humoru, ktorý z neho stále vyžaruje aj v tých najkritickejších situáciách.

Ing. Milan Kováč, CSc.
riaditeľ VÚP

MUDr. Igo Kajaba, CSc. - jubilant

Narodil sa 22.9.1936. Detstvo a mladosť prežíval vo svojom rodisku, v Nemšovej a v Trenčíne. V roku 1954 začal študovať na Lekárskej fakulte hygienickej Karlovej Univerzity v Prahe, kde mal nielen dobrú prípravu lekára - klinika, ale aj na prácu v preventívnej medicíne, v rámci ktorej si vybral tú najťažšiu, výživu človeka. To však z jeho študentského pobytu v Prahe nie je všetko. Počas vynikajúcej odbornej prípravy si počas svojho pobytu uplatnil aj svoj vzťah k hudbe, v muzikantských a iných kultúrnych kruhoch.

Odbome a ľudsky dobre pripravený nastúpil, po ukončení štúdia v Prahe, na vtedajší Výskumný ústav výživy ľudu v Bratislave. Veľmi rýchlo sa vypracoval a profiloval na vedeckého a klinického pracovníka, ktorý mal jasný cieľ v epidemiologických

štúdiach výživového stavu vybraných skupín obyvateľov Slovenskej republiky. Za prvý model mu poslúžili pracovníci VSŽ v Košiciach.

Svoju odbornosť ďalej formoval atestáciou z vnútorného lekárstva v roku 1965, nadstavbovou atestáciou z gastroenterológie a výživy v roku 1970. Medzitým v roku 1965 získal vedeckú hodnosť kandidáta vied na Lekárskej fakulte Karlovej Univerzity v Prahe. Je priekopníkom v zavádzaní diagnostiky obezity, hodnotení hypercholesterolémie, hyperlipoproteínémie v klinickej praxi. Ako koordinátor výskumu v hygiene výživy od roku 1967 až do 90-tych rokov usmerňuje rozvoj a rast kádrov pri cielených štúdiách sledovania výživového stavu vybraných skupín obyvateľov. Už v roku 1969 ako organizátor a ako vedecký tajomník aktívne zastupoval Slovensko na Medzinárodnom kongrese výživy v Prahe. Je autorom 25 záverečných výskumných správ z oblasti hygieny výživy, epidemiologických, klinických a dietetických štúdií a viac ako 250 publikovaných prác, ktoré sú známe v odborných a vedeckých kruhoch Rakúska, Spolkovej republiky Nemecko, Holandska, Talianska, bývalého ZSSR, ďalej Poľska, Bulharska, Maďarska a i.

Okrem písomného prejavu náš jubilant ako nenapodobiteľný rétorik upútal pozornosť adekvátnym počtom prednášok na vedeckých a odborných fórach. Osobitne treba vyzdvihnúť jeho modernú koncepciu, v ktorej sa prioritne uplatnila konfrontácia optimalizácie výživy s minimalizáciou rizika. Tieto pojmy sa vo forme odhadu rizika uplatňovali predtým iba v oblasti posudzovania cudzorodých látok a ekotoxikológii.

Príprava odporúčaných výživových dávok ho nenechala nepripraveného. Už v roku 1971 sa autorsky podieľal na ich federálnej forme, s úpravami v rokoch 1976, 1981, 1989 a napokon v roku 1998, ktoré platia doteraz.

Prichodí spomenúť zásluhu MUDr. Kajabu, ktorý ako predseda komisie výživy SAPV, člen rôznych komisií Ministerstva pôdohospodárstva SR, Ministerstva zdravotníctva SR a celého radu ďalších, vykonával príkladnú organizátorskú, odbornú a vedeckú činnosť, ktorá poskytuje mimoriadne cennú pomoc pre hlavného hygienika SR v rámci posudzovacej činnosti nutričného skríningu.

Hudbe zostal však náš jubilant stále verný, už ako nutricionista študoval spev na konzervatóriu v Bratislave.

Po tejto bilancii sme na rozpakoch, ktorá činnosť je viac dominantná u nášho jubilanta. I keď je nespomieť, že vysoko prevažuje profil nutricionistu - vedca, ale tým, že svoju celoživotnú partnerku si vybral z najvyšších umeleckých kruhov, zostal stále vysoko aktívny aj v umení. Dokázal, že veda a umenie nie sú v antagonizme.

Na záver prajeme v mene výživárov a priateľov nášmu Igovi Kajabovi veľa zdravia, aby nám ešte dlho mohol rozdávať svoje poznatky a skúsenosti.

Ad multos annos!

MUDr. Ján Ondrejka
Prof. RNDr. František Strmiska, CSc.
Ing. Alexander Szokolay, DrSc.

Gratulujeme Ing. Anne Prugarovej, CSc.

V októbri tohto roku oslávila svoje významné životné jubileum bývalá dlhoročná spolupracovníčka nášho ústavu, samostatná vedecká pracovníčka Ing. Anna Prugarová, CSc. Narodila sa v Trnave a po ukončení vysokoškolského štúdia na Chemickotechnologickej fakulte SVŠT v Bratislave v r. 1970 začala pracovať vo Výskumnom ústave potravinárskom. Pôsobila tu vyše 20 rokov a venovala sa najmä potravinárskej analytike. V r. 1982 jej bola udelená hodnosť kandidátky technických vied a v r. 1987 jej bol priznaný vedecký kvalifikačný stupeň samostatný vedecký pracovník.

Počas pôsobenia vo Výskumnom ústave potravinárskom jubilantka významne prispela k prehĺbeniu poznatkov o výskyte a analýze niektorých kontaminujúcich zložiek v potravinách i životnom prostredí. Svoje vedecké a odborné poznatky prezentovala vo veľkom počte prác, z ktorých najvýznamnejšie sú publikácie z oblasti analýzy dusičnanov a toxických prvkov. Popri výskumnej činnosti sa podieľala na výchove mladej generácie odborníkov na CHTF SVŠT. V nadväznosti na tieto práce výsledky zúročila v rámci pôsobenia v oblasti štátnej správy na Federálnom ministerstve životného prostredia v Prahe a neskôr ako pracovníčka Magistrátu hlavného mesta SR Bratislavy.

Vážená kolegyňa, z príležitosti životného jubilea Vás srdečne pozdravujeme a v mene vedenia VÚP a Vašich bývalých kolegov, i za redakciu časopisu Bulletin potravinárskeho výskumu, Vám želáme pevné zdravie a pohodu do ďalších rokov života.

Spolupracovníci

Životné jubileum Doc. Ing. Štefana Schmidta, PhD.

V októbri sa dožil významného životného jubilea Doc. Ing. Štefan Schmidt, PhD., vedúci Katedry potravinárskej technológie na Fakulte chemickej a potravinárskej technológie Slovenskej technickej univerzity v Bratislave.

Jubilant sa narodil 26.10.1951 v Litoměřiciach, kde jeho otec pôsobil dva roky ako slovenský odborník a stážista v tukových prevádzkach severočeského regiónu. Následná otcova profesionálna kariéra a život rodiny sa odvíjali na Slovensku v Bratislave.

Syn pokračoval v dráhe svojho otca a stal sa chemikom. Počas štúdia na Strednej priemyselnej škole chemickej v Bratislave boli jeho učiteľmi významné osobnosti chemickej vedy a technológie. Patrili medzi nich napr. prof. E. Beseda, dlhoročný predseda Slovenskej chemickej spoločnosti, Ing. L. Ullrich, bývalý riaditeľ Považských tukových závodov a neskôr aj profesor a zakladateľ odboru *Tuky, detergenty, kozmetika* na Chemickotechnologickej fakulte SVŠT v Bratislave a ďalší, ktorí taktiež významne ovplyvnili neskoršiu orientáciu jubilanta na potravinársky priemysel. V roku 1976 absolvoval Chemickotechnologickú fakultu SVŠT v študijnom odbore *Technológia mlieka a tukov*.

Popri teórii sa s tukovým odvetvím potravinárskeho priemyslu oboznamoval jubilant aj v praxi. Už ako študent chemickej priemyslovky pracoval v letných mesiacoch v bratislavskej Palme a v tukovom závode v Magdeburgu v Nemecku. Získaný pozitívny vzťah k tukovému odvetviu a praktické skúsenosti sa stali neoceniteľné v následnej jubilatovej profesionálnej kariére.

Po promócii na Slovenskej vysokej škole technickej nastúpil do podniku Palma Bratislava, ktorý v tom čase, ako zložka Československého tukového trustu, bol jedným z najlepšie technicky vybavených a vedených potravinárskych podnikov na Slovensku. Po návrate z vojenskej prezenčnej služby v Českých Budějoviciach sa rozhodol rozšíriť svoje teoretické a praktické vedomosti i v ďalších odvetviach potravinárstva.

Od roku 1977 pôsobil na Ústave molekulárnej biológie Slovenskej akadémie vied, kde pod vedením akademika Zelinku sa oboznámil s biochemickým výskumom na molekulárnej úrovni. Špecializoval sa na ultracentrifugačnú analýzu (sedimentačné koeficienty) bunkových štruktúr a izoláciu plazmidovej DNA z rastlinného materiálu. Po absolvovaní dvojročného študijného pobytu v SAV prešiel na novozriadené vedecko-výskumné pracovisko Výskumného ústavu hydinárskeho priemyslu, kde bol neskôr poverený vedením Chemického oddelenia. Tu vypracoval mnohé analytické metódy/normy, predovšetkým v oblasti škrapinových vajec. Z týchto prác sú známe viaceré jubilantove odborné publikácie.

Talent a pracovné výsledky jubilanta neušli pozornosti ani ďalším vedeckovýskumným a pedagogickým inštitúciám. Po dohode vedenia potravinárskeho smeru Chemickotechnologickej fakulty SVŠT a vedenia Výskumného ústavu hydinárskeho priemyslu nastúpil jubilant na Katedru technickej mikrobiológie a biochémie ako výskumný pracovník, neskôr ako pedagóg v odbore Technológia mlieka, tukov a kozmetiky. Spočiatku pod vedením prof. Ing. V. Komana, DrSc. a následne samostatne rozvíjal vedeckovýskumnú činnosť v oblasti jedlých tukov a olejov. V roku 1986 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu. Po obhájení habilitačnej práce mu bol rektorom univerzity v roku 1996 udelený vedecko-pedagogický titul docent pre odbor *Chémia a technológia požívatin*.

Výskumná profilácia jubilanta je rozsiahla. Špecializuje sa napríklad na výskum transformácií štruktúr triacylglycerolov, na izoláciu a charakterizáciu prírodných antioxidantov, na zavádzanie moderných instrumentálnych analytických metód lipidov (kapilárnu plynovú chromatografiu, kvapalinovú chromatografiu, enzýmovú štruktúrnu analýzu lipidov, spektrálne metódy, a i.). Výsledky svojej vedeckovýskumnej činnosti publikoval v početných svetových i tuzemských renomovaných periodikách. Predniesol takmer stovku prednášok a referátov na rôznych sympóziách, konferenciách a kongresoch doma i v zahraničí, získal viacero domácich i zahraničných grantov.

Svoje poznatky a vedeckovýskumné skúsenosti od počiatku svojho pôsobenia na fakulte ochotne a erudovane odovzdával študentom, doktorandom a mladším kolegom. Ako odborný školiťel doteraz vychoval, resp. vychováva šesť vedeckých aspirantov/doktorandov a presne symbolických päťdesiat diplomantov, ktorí sa v súčasnosti významne podieľajú na rozvoji odboru v priemyslovej a výskumnej praxi. Stará sa tiež o odbornú a vedeckovýskumnú náplň pracoviska, je členom Vedeckej rady fakulty.

Neoddeliteľnú súčasť doterajšej práce tvorí jubilantova pedagogická činnosť, do ktorej sa zapojil od počiatku svojho pôsobenia na fakulte. Podieľal sa a neskôr v plnej výmere zabezpečoval prednášky, laboratórne a technologické cvičenia, semináre, semestrálne a diplomové práce v rámci študijného zamerania Tuky. Je spoluautorom dvoch vysokoškolských skrípt. Svoje skúsenosti z technologickej praxe sa podujal zúročiť aj v širšom kontexte celého potravinárskeho priemyslu. Do výučby poslucháčov potravinárskeho smeru takto zaviedol predmet zameraný na jednotkové operácie potravinárskeho priemyslu a neskôr i predmet *Potravinárske inžinierstvo*.

Okrem toho Doc. Ing. Štefan Schmidt, PhD. pôsobí v rade profesijných orgánov v tuzemsku i v zahraničí. Je členom Odbornej skupiny pre potravinársku chémiu Slovenskej chemickej spoločnosti a tiež národným delegátom v sekcii potravinárska chémia vo Federácii európskych chemických spoločností. Do roku 1993 pôsobil ako člen výboru Československej margarínovej spoločnosti, je členom redakčnej rady vedeckých časopisov *Bulletin potravinárskeho výskumu* a *European Journal of Lipid Science and Technology*. Zastáva funkciu predsedu pracovnej skupiny pre tuky a oleje Slovenského kódexového výboru pre potraviny.

V dôsledku jubilantovej významnej pedagogickej, vedeckovýskumnej a organizačnej činnosti, ale tiež pre prirodzenú autoritu a dôveru spolupracovníkov, bol v roku

2000 zvolený za vedúceho Katedry mlieka, tukov a hygieny potravín. Po následnej reorganizácii potravinárskeho štúdia a pracovísk na fakulte bol v októbri 2001 poverený vedením novovzniknutej Katedry potravinárskej technológie.

Pri príležitosti jeho päťdesiatín praje Doc. Ing. Štefanovi Schmidtovi, PhD. celá potravinárska verejnosť, spolupracovníci, absolventi, poslucháči a priatelia do ďalších rokov pevné zdravie a osobné i pracovné úspechy. Prajeme mu, aby si uchoval i naďalej svoju charakteristickú rozvážnu a pokojnú povahu, ale pritom pre neho typický životný optimizmus, svojský humor a pracovný elán.

Nakoľko jubilanta poznám od jeho študentských čias a dobre sa poznám aj s jeho otcom, s ktorým sme krajanovia a obaja absolventi Chemickej priemyslovky v Banskej Štiavnici, je pre mňa osobne mimoriadne potešiteľné, že jubilant sa dožil tohto mužného jubilea v plnej aktivite tvorivých síl, schopností a pri dobrom zdraví.

Prof. Ing. Dr. Fridrich Görner, DrSc.